

Силабус курсу:

СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

ДАВНЯ УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА

Ступінь вищої освіти:	бакалавр
Спеціальність:	014.01 «Середня освіта (українська мова і література)»
Рік підготовки:	1
Семестр викладання:	весняний
Кількість кредитів ЄКТС:	5 кредитів
Мова(-и) викладання:	українська
Вид семестрового контролю	екзамен

Автор курсу та лектор:

доцент, кандидат педагогічних наук Бондаренко Галина Петрівна

вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по батькові

завідувач, доцент кафедри української філології та журналістики

посада

bond18@snu.edu.ua

Viber за номером

+38-050-180-07-40

телефону

326ГК, за розкладом

електронна адреса

телефон

месенджер

консультації

Викладач лабораторних занять:*

непередбачено

вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по-батькові

посада

електронна адреса

телефон

месенджер

консультації

Викладач практичних занять:*

доцент, кандидат педагогічних наук Бондаренко Галина Петрівна

вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по батькові

завідувач, доцент кафедри української філології та журналістики

посада

bond18@snu.edu.ua

Viber за номером

+38-050-180-07-40

телефону

326 ГК, за розкладом

електронна адреса

телефон

месенджер

консультації

Анотація навчального курсу

Цілі вивчення курсу:	Предметом вивчення давньої української літератури є початковий і найдавніший період розвитку української літератури, що дає можливість для здобувачів вищої освіти осмислення багатьох явищ мистецтва в житті українського народу, які засвідчують високий інтелектуально-культурний рівень предків і визначають місце української літератури серед західноєвропейських літератур кількох епох, а саме: Середньовіччя, Ренесансу, бароко та класицизму. Одночасно вивчення давньої української літератури дає можливість визначити основні тенденції розвитку літератури XIX і XX століття.
Результати навчання:	У результаті вивчення курсу здобувач вищої освіти повинен: знати періодизацію давньої української літератури, правила читання й коментування давніх текстів, відгуки літературознавців і критиків про пам'ятки давньої літератури, окремі твори бо їх фрагменти; вміти аналізувати твори давньої літератури, зіставляти тексти давнього українського письменства із фактами та явищами нового і новітнього літературного процесу, визначати значення як окремих текстів, так і творчості авторів давнього письменства.
Передумови до початку вивчення:	Базові знання, отримані при вивченні дисциплін «Вступ до літературознавства», «Усна народна творчість», «Історія України і української культури».

Мета курсу (набуті компетентності)

Унаслідок вивчення навчального курсу здобувач вищої освіти набуде таких компетентностей, як:

ЗК10. Здатність виявляти повагу та цінувати українську національну культуру, багатоманітність і міжкультурність у суспільстві, здатність до вираження національної культурної ідентичності і гнучкого ставлення до інших культур.

ФК12. Здатність аналізувати й інтерпретувати твори української, зарубіжної літератури й усної народної творчості, визначати їх специфіку й місце в літературному процесі.

ПРН5. Знати історичні особливості розвитку української літератури у вітчизняному та світовому контекстах, жанрову й стильову своєрідність художніх творів, їх місце у вітчизняному та світовому літературному процесах.

Структура курсу

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
2 семестр				
1.	Передумови виникнення та особливості розвитку давньої української літератури	2/0/2	Поняття про давню українську літературу, її особливості. Періодизація давньої української літератури. Історичні умови виникнення перекладної літератури. Її особливості. Жанрове розмаїття перекладної літератури. Біблія та біблійні книги. Твори біблійної тематики.	Участь в обговоренні Презентація

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
			Апокрифи. Зміст найпопулярніших апокрифів «Ходіння Богородиці по муках», «Бунт Люципера та ангелів». Старозавітні апокрифи «Про створення світу», «Про перших людей Адама та Єву», «Про потоп на землі». Твори перекладної світської літератури: збірники афоризмів, хроніки, шестодневи, фізіологи, повісті.	
2.	Оригінальна література Київської Русі. Монументалізм	2/0/0	Монументалізм як провідний літературний стиль літератури Київської Русі 11 століття. Жанр літописання в літературі Київської Русі («Повість минулих літ», Київський літопис, Галицько-Волинський літопис). Ораторська проза («Слово про Закон і Благодать» митрополита Іларіона, «Повчання Володимира Мономаха»). Агіографічна проза та паломницька література.	Презентація, лекція
3.	Оригінальна література Київської Русі. Літописи. «Повість минулих літ»	0/0/4	Поняття про літописи як один із жанрів оригінальної літератури Київської Русі 11-13 століття. Виникнення літописання на Русі: час, причини, шляхи розвитку. Монументалізм як провідний літературний напрям літератури Київської Русі 11 століття. Нестор – один із найавторитетніших печерських старців свого часу. Значення його діяльності для становлення оригінальної літератури Київської Русі. Основні ідеї «Повісті минулих літ...» та їх реалізація у композиції літопису. Історія створення «Повісті минулих літ». Мова пам'ятки. Події та ідейне спрямування Київського літопису. Жахливі картини руйнації Києва як своїми князями, так і за допомогою монголів. Повстання киян проти свавілля бояр після смерті князя Святополка, пограбування Києва	Участь в обговоренні Презентація

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
			<p>Андрієм Боголюбським, перші конфлікти між південною та північною Руссю. Мова пам'ятки. Події та ідейне спрямування Галицько-Волинського літопису. Образ князя Данила в літописі, ідейне спрямування оповідань про співця Митусу та легенди про євшан-зілля, розповіді про боротьбу князя Данила з монгольським нашестям та намагання встановити дипломатичні взаємини з Європою, хрестовий похід проти монголів як справа всього життя князя Данила. Агіографічна та паломницька література Київської Русі.</p>	
4.	Розвиток ораторської прози Київської Русі	2/0/0	<p>Ораторська проза як зразок учительської літератури: змістові різновиди: епідейктичне (урочисте) й дидактичне красномовство; жанри («повчання» і «слова») та композиція ораторських творів. «Слово про Закон і Благодать Іларіона» митрополита Іларіона як зразок урочистого красномовства: тематично-ідейний зміст, реалізм твору, його зв'язок з важливими подіями руського життя; мова і стиль: вплив візантійських ораторських творів (риторичні прийоми викладу, складний символізм). «Повчання дітям» Володимира Мономаха: Мономах як письменник: риси його письменства: наслідування літературної форми, велика кількість запозичень, релігійний характер змісту, безсистемність викладу; Мономах про ідеал людини-християнина: благочестиві роздуми, молитовність, ставлення до ближніх, регламентоване правилами християнської моралі; Мономах про ідеал князя-християнина; княже милосердя;</p>	Участь в обговоренні Презентація

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
			турбота про підлеглих; вірність клятві, миролюбство.	
5.	«Слово про похід Ігорів...» - пам'ятка орнаментальної літератури	2/0/0	Орнаменталізм як літературний напрям. Історія відкриття і видання «Слова...». Історична основа «Слова про похід Ігорів». Жанр, тема, ідея, композиція, автор «Слова...». Образи «Слова...» Мова поеми. Переклади та переспіви «Слова...»	Презентація лекція
6.	«Слово о полку Ігоревім» - найвидатніша пам'ятка дружинної оригінальної літератури Київської Русі XII століття	0/0/4	Історія відкриття, видання і вивчення «Слова ...». Основні проблеми у вивченні твору. «Слово...» як пам'ятка орнаментальної літератури. Ознаки орнаменталізму в творі. Історична основа твору. Тема, ідея «Слова ...». Сюжет і композиція як засіб розкриття ідеї. Жанрова природа «Слова ...», синкретичний характер твору (гіпотези І. Єрьоміна, Д. Лихачова). Образна система «Слова ...», засоби творення образів: образ Руської землі; образи Ігоря, Всеволода, Святослава, Ярославни; зображення природи та її роль у творі; міфологічні персонажі в поемі Карна, Жля, Дива-обида, Велес, Дажбог, Хорс, Перун, образ автора в пам'ятці. Мова «Слова про похід Ігорів» Переклади та переспіви «Слова...»	Участь в обговоренні презентація декламування уривку зі «Слова про похід Ігорів»
7.	Література періоду українського ренесансу (15 – початок 17 століття)	2/0/0	Історичні обставини, в яких опинилися українські землі в д.п. 13- 16 столітті. Суспільно-культурне відродження в Україні. Ренесанс як літературний напрям української літератури д.п. 15 – к. 16 ст. Його ознаки. Українська латиномовна поезія: Севастьян Кленович, Юрій Дрогобич, Павло Русин. Оспівування України-Руси в поемі Севастьяна Кленовича «Роксоланія». «Віршова посвята...» Юрія Дрогобича як зразок ренесансної поезії.	Презентація лекція

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
			Утвердження важливості поетичного мистецтва в житті людства в поезіях Павла Русина «Похвала поезії», «До книжечки».	
8.	Література періоду українського Ренесансу (15 – початок 17 століття)	0/0/2	Суспільно-історичні причини виникнення Українського Ренесансу. Суспільно-культурне відродження в Україні. Ренесанс як літературний напрям. Його ознаки. Українська латиномовна поезія. Поема Севастьяна Кленовича «Роксоланія»: тематично-ідейний зміст твору; засоби творення образу України; традиції давньоруського літописання у реалізації ідеї незалежності держави. «Віршова посвята...» Юрія Дрогобича як зразок ренесансної поезії. Утвердження важливості поетичного мистецтва в житті людства в поезіях Павла Русина «Похвала поезії», «До книжечки», «Ода до Аполона». Міфологічна основа творів. Їх тематичний зв'язок з античною літературою. Значення латино-та польськомовного українського віршування для подальшого розвитку національної книжної поезії.	Участь в обговоренні презентація
9.	Бароко в українській літературі. Полемічна література 16 ст. – п. 17 ст. як явище бароко. Творчість Івана Вишенського	2/0/0	Бароко в українській літературі. Полемічна література к 16 ст. – п. 17 ст. як явище бароко. Творча спадщина письменників-полемістів із Острога. «Ключ царства небесного» Герасима Смотрицького, «Тренос (плач східної церкви)» Мелетія Смотрицького. Іван Вишенський та його місце в українській полемічній літературі. «Послання до єпископів» - перлина полемічної сатири. Ідейно-естетичні погляди Івана Вишенського. Значення творчості І. Вишенського.	Презентація лекція

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
10.	Полемічна література 16 ст. – п. 17 ст. як явище бароко. Творчість Івана Вишенського	0/0/2	Поняття про полемічну літературу. Причини і час виникнення полемічної літератури. Брестська унія як каталізатор полемічної творчості. Бароко в українській літературі. Стисла характеристика тематично-ідейного змісту найважливіших українських полемічних творів «Ключ царства небесного» Герасима Смотрицького, «Тренос (плач східної церкви)» Мелетія Смотрицького. Біографічні відомості про Івана Вишенського. Час і причини написання «Послання до єпископів...». Особливості жанрової природи твору. Композиція «Послання...». Засоби творення образів єпископів-рenegатів. Сильові особливості твору. Мова твору. Творчість Івана Вишенського в оцінці Івана Франка. У чому, на думку І.Франка, сила і слабкість творів Івана Вишенського.	Участь в обговоренні Презентація
11.	Традиції барокової літератури в українській драматургії 17-18ст. зачатки класицизму в творчості Феодана Прокоповича	0/0/2	Діяльність колегіумів з розвитку теорії і практики шкільної драми. Теорія шкільної драми в поетиках викладачів академій. Жанрове розмаїття шкільної драматургії. Зачатки класицизму «Поетиці» Феодана Прокоповича. Інтермедія і вертепна драма: тематика, образи, художні особливості.	Лекція презентація

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
12.	Розвиток української шкільної драми 17-18 століття	0/0/2	Поняття про шкільну драму: причини появи, зв'язок із західноєвропейським театром. Теорія шкільної драми: жанрова система; особливості композиції драматичних творів. Драми великоднього та різдвяного циклу (драми-містерії). «Слово про збурення пекла» (д.п. 17 століття). Поняття про драми-міраклі «Олексій, чоловік Божий» (1674р.). Інтермедії: час виникнення, походження та ідейно-естетичні функції. Зміст інтермедій до драми Якуба Гаватовича. Український вертеп.	Участь в обговоренні Презентація
13.	Творчість Феофана Прокоповича. Трагікомедія «Володимир» (1677 - 1736)	0/0/2	Життєвий і творчий шлях та громадсько-політична діяльність Феофана Прокоповича. (скласти хронологічну таблицю життя і творчості). Феофан Прокопович як теоретик літератури. Основи теорії драми в поетиці 1705 року. Трагікомедія Феофана Прокоповича «Владимир», її новаторський характер і місце в розвитку української історичної драми. Проблематика п'єси «Володимир». Система образів драми. Засоби творення образу Володимира. Переплетіння традицій бароко і класицизму в драмі Феофана Прокоповича «Володимир».	Участь в обговоренні Презентація
14.	Традиції барокової літератури в історіографічній прозі 17-18ст.	2/0/0	Українська проза 17-18 століття. Викривлення історії України в «Синописі» І. Гізеля. Козацькі літописи (висвітлення подій Чорної ради в літописі Самовидця; трагедія українського козацтва в битві під Берестечком в літописі Г.Грабянки; тернисті шляхи України в літописі Самійла Величка; ідея автономізму в «Історії русів»).	Лекція Презентація

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
15.	Історіографічна література другої половини 17 – першої половини 18 ст. Козацькі літописи	0/0/4	<p>Історичні передумови та культурні традиції розвитку історіографічної літератури кінця 17 – першої половини 18 ст. «Синопис» (1674) як тенденційна інтерпретація української історії. Процарська спрямованість літопису. Поняття про козацькі літописи як самобутнє явище давньої української літератури. Літопис Самовидця: тематично-ідейний зміст, композиція, суспільний ідеал літописця. «Дії презильної битви Богдана Хмельницького, гетьмана запорізького, з поляками Григорія Граб'янки (1710)»: джерела. композиція, особливості жанру як барокового історичного роману (Ю. Луценко). Образна система твору. «Сказання про війну козацьку з поляками»... Самійла Величка: особливості композиції. стилю. Гуманістичний пафос літопису. «...Твір тяжіє не до оповідання чи повісті, а до роману, бо ж автор постійно прагне до універсальності і всеохопленості, до характерного для барокових творів комізму» (В. Шевчук). «Історія русів» - вершинний твір барокової історіографії. Ідеї автономізму та республіканізму. «Історія русів» була гострою сокирою, що в темниці українського народу прорубувала вікно до волі, світла (В. Шевчук).</p>	Участь в обговоренні Презентація
16.	Творчість Григорія Савича Сковороди (1722-1794рр.)	2/0/0	<p>Г. Сковорода – учений, філософ, викладач, письменник. Збірка «Сад божественних пісень» (1750-1780рр.) – вершина барокової поезії 18 століття. Г. Сковорода – зачинатель жанру байку в українській літературі, збірка «Байки харківські». Педагогічна діяльність і педагогічні погляди Г.Сковороди. Філософські</p>	Лекція Презентація

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
			погляди Г.Сковороди.	
17.	Життя і творчість Григорія Савича Сковороди. Поетична творчість	0/0/2	Життєвий шлях Григорія Савича Сковороди. Традиції напряму бароко в творчості Григорія Савича Сковороди. Збірка «Сад божественних пісень» вершина барокової лірики 18 століття: Пейзажна лірика: «Весна люба, ах, прийшла!», «Ах поля, поля зелені», «Ой ти, птичко жолтобоко». Громадянська лірика: « <i>He пойду в город багатий</i> », « <i>De libertate</i> » (Про свободу). Філософська лірика: « <i>Возлети на небеса, хоть в Версальские леса</i> », « <i>Чистий можеш быть душою</i> ». Панегірики, оди: «Іде, хоче нас лишити», «На день народження Василя Томари», «Похвала бідності». Сатирична лірика: Пісня 10 «Всякому городу нрав и права». Жанр, тема, ідея, особливості віршування, композиція, зміст твору, алегоричні образи, художні особливості, популярність твору. Розквіт силабічної системи віршування у творчості Г.Сковороди.	Участь в обговоренні Презентації Декламування поезій Григорія Сковороди
18.	Байкарська творчість Г.Сковороди. Педагогічні та філософські погляди мислителя 18 століття	0/0/2	Жанр байки в українській літературі 16-18 століття. Погляди Г.Сковороди на жанр байки (лист-посвята П.Ф. Панкову). Г.Сковорода – зачинатель жанру байки в українській літературі. Збірка «Байки харківські». Історія її створення, джерела сюжетів байок, композиція байок, особливості жанру байки у творчості Г.Сковороди. Тематичні групи байок збірки «Байки харківські»: Про «споріднену працю»: «Бджола і Шершень», «Орел та Черепаха». Про справжню цінність людини: «Голова і Тулуб», «Ворона і Чиж». Про «славолюбіє» і «сластолюбіє»: «Щука і Рак», «Жаби».	Участь в обговоренні Презентації Коментування улюблених афоризмів Г.Сковороди

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
			Педагогічні погляди Г.Сковороди та їх реалізація в практичній діяльності. Філософські погляди Г.Сковороди. Ідея самопізнання у філософській творчості Г.Сковороди. Вчення Г.Сковороди про три світи та дві натури. Потрактування Г.Сковородою Біблії як «світу ідей». Концепція «сродної праці» та її реалізація в філософських трактах Г.Сковороди. Проблема соціальної рівності у філософії Г. Сковороди. Ідея «нерівної рівності» у філософській системі Г.Сковороди. Педагогічні погляди Г. Сковороди та їх реалізація у практичній діяльності.	

i

Рекомендована література

Базова:

1. Білоус В.П., Білоус П.В. Українська література XI—XVIII ст.: навч. Посібн. Для самостійної роботи студента. Київ: Видавничий центр «Академія», 2010. 358 с.
2. Бондаренко Г.П., Максименко О.В., Пустовіт В.Ю. Практикум з історії української літератури (від доби монументалізму до романтизму): навч. посібн. Київ: Талком, 2016. 142 с.
3. Давня українська література (X—XVIII століття): Практикум: Навчальний посібник / С.А. Демченко, Ю.М. Сафонов. Київ: Знання, 2013. 231 с
4. Савченко І. Давня українська література: навч. посібник. Київ: ННУ, 2006. 180с.
5. Шелест Г.Ю. Історія української літератури (Давня література): для студентів денної та заочної форм навчання напрямку 6.020303 «Філологія»: навчальний посібник / Уклад. Г. Ю. Шелест. Маріуполь: ДВНЗ «ПДТУ». 104 с.

Допоміжна:

1. Давня українська література. Велесова книга. Галицько-Волинський літопис. Повість минулих літ. Київ: Центр навчальної літератури, 2020. 452 с.
2. Давня українська література: тексти. URL: <http://izbornyk.org.ua/links/inoldlit.htm>
3. Хрестоматія української літератури, створеної різними мовами в епоху Ренесансу (друга половина XV-XVI століття) та в епоху Бароко (кінець XVI—XVIII століття) / упоряд. В. Шевчук. Київ: видавництво «Аконіт», 2006. 798 с.
4. Хрестоматія давньої української літератури (до кінця XVIIIст.) / упоряд. О. І. Білецький. URL: <http://litopys.org.ua/biletso/bilo.htm>

Оцінювання курсу

За повністю виконані завдання студент може отримати визначену кількість балів:

Інструменти і завдання	Кількість балів
Участь в обговоренні	28
Уривок з поеми «Слово про похід Ігорів» (переклад М. Рильського)	6
Афоризми Г. Сковороди (10 афоризмів)	6
Підсумкове тестування	25
Екзамен	35
Разом	100

Шкала оцінювання студентів

Сума балів за всі види навчальної діяльності	ОцінкаECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Політика курсу

Плагіат та академічна доброчесність: Під час виконання практичних завдань здобувач вищої освіти має дотримуватись політики академічної доброчесності. Запозичення мають бути оформлені відповідними посиланнями. Списування є забороненим. Результати навчання здобувачів вищої освіти оцінюються викладачем об'єктивно. Здобувачі вищої освіти самостійно виконують навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей).

Завдання і заняття: Усі завдання, передбачені програмою курсу, мають бути виконані своєчасно й оцінені в спосіб, визначений Положенням про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у СНУ ім. В. Даля. Аудиторні заняття мають відвідуватись регулярно. Пропущені заняття (з будь-яких причин) мають бути відпрацьовані з отриманням відповідної оцінки не пізніше останнього тижня поточного семестру. Через поважну причину (хвороба, академічна мобільність тощо) терміни відпрацювання можуть бути збільшені за письмовим дозволом декана. До складання екзамену допускаються студенти, які виконали індивідуальні завдання.

Поведінка в аудиторії: На заняття студенти приходять до аудиторії відповідно до розкладу, не запізнюючись.

Під час занять студенти:

не залишають аудиторію без дозволу викладача;

коректно поведуться між собою;

вільно висловлюють свої погляди;

не заважають викладачеві проводити заняття.

Під час контролю знань студенти:

не послуговуються зовнішніми джерелами інформації, які заборонено використовувати під час виконання роботи);

не можуть розмовляти з іншими студентами та порушувати режим тиші в аудиторії;
мають право на отримання від викладача роз'яснень про причини отримання низької/незадовільної оцінки.